

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Cultura 11(4) 2019

ISSN 2083-7275

DOI 10.24917/20837275.11.4

RECENZJE, SPRAWOZDANIA, WYWIADY

Mikołaj Spodaryk

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

ORCID 0000-0001-8186-3067

Sprawozdanie z konferencji „Uniwersytet i komunikacja. Kształcenie wyższe na ziemiach niemieckich i polskich jako fenomen transgraniczny (do 1939 roku)”, Würzburg, 16–17 września 2019

Respublica litteraria i uniwersytet – to dwa światy, które powstały na fundamencie autonomii, niezależności od granic i, w różnym stopniu, niezawisłości względem władzy politycznej. Dzięki nim u progu nowożytności narodziła się wspólnota uczonych zbliżająca ludzi nauki z całej Europy. Szczególny dla Europy Środkowo-Wschodniej był kontakt uczonych i studentów z kręgów kultury polskiej i niemieckiej, pokrywających się z historycznymi obszarami Świętego Cesarstwa Rzymskiego i Prus Książęcych (od 1701 roku Królestwa Prus) oraz Polski (historycznych: Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego, Księstwa Warszawskiego, Królestwa Polskiego, II Rzeczpospolitej).

Konferencja zorganizowana w Würzburgu przez Polską Misję Historyczną przy Uniwersytecie w Würzburgu (placówka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu), Dom Wschodnioniemiecki (Haus des Deutschen Ostens) w Monachium, Zakład Historii Krajów Bałtyckich Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (Instytut Historii i Archiwistyki), Katedrę Historii Frankonii Uniwersytetu Juliusza i Maksymiliana w Würzburgu (Wydział Filozofii) oraz Towarzystwo Przyjaciół Sztuki i Historii Frankonii w Würzburgu (Freunde Mainfränkischer Kunst und Geschichte e.V. Würzburg) – pod tytułem „Uniwersytet i komunikacja. Kształcenie wyższe na ziemiach niemieckich i polskich jako fenomen transgraniczny (do 1939 roku)” – miała niezwykle ambitny cel. Chodziło o zbadanie wzajemnych oddziaływań i dróg rozwoju akademii na terenach dzisiejszych Polski, Niemiec oraz krajów bałtyckich, a także ich sposobów organizacji oraz powstawania sieci relacji i kontaktów tworzonych przez instytucje akademickie, od samej struktury uniwersytetu poczynając, na społeczności uczonych i studentów, korporacji akademickich etc. skończywszy. Zakres tematyczny i historyczny konferencji (do 1939 roku) pozwolił na prezentację niezwykle ciekawych tematów: od średniowiecznych i nowożytnych narodzin świata akademickiego, jego relacji z polem władzy państwowej, po wzajemne oddziaływanie najważniejszych ogniw tego pola w samej nauce. Propozycja konferencyjna okazała się niezwykle bogata, podczas dwóch dni wygłoszono bowiem kilkanaście referatów naukowych w językach angielskim i niemieckim.

Wprowadzające w tematykę konferencji wykłady prof. dr. hab. Wolfganga Wüsta i dr Anny Tarnowskiej dotyczyły historycznych kwestii rozwoju regionalnych obszarów społecznych dzięki powstaniu ośrodków uniwersyteckich oraz historii uniwersalnych studiów w późnym średniowieczu i wczesnej nowożytności, w perspektywie porównawczej największych ówczesnych jednostek akademickich w Altdorfie, Dillingen, Erlangen, Würzburgu oraz Krakowie. Kolejny wykład odnosił się do czarnych kart historii instytucji uniwersytetu przypadających na zmiany ustroju w latach 30., zarówno w przedwojennych Niemczech, jak i Polsce.

Pierwszy panel poświęcony wymianie wiedzy i komunikacji między środowiskami akademickimi zaowocował trzema referatami: o rozwoju medycyny w XVII i XVIII w. w związku z kształceniem absolwentów medycznego fakultetu w Lejdzie pochodzących z Rzeczypospolitej Obojga Narodów (dr Katarzyna Pękacka-Falkowska), a także na temat polskiej i niemieckiej historii nauki w latach 1850–1933 (prof. dr hab. Wolfgang E.J. Weber) oraz o kierunku rozwoju polskiej psychologii na Uniwersytecie Jagiellońskim i jej związkach z niemiecką myślą psychologiczną (prof. dr hab. Agnieszka Ogonowska).

W ramach drugiego panelu przedstawiono historię i problemy tworzenia sieci kontaktów oraz korespondencji między uczonymi z polskich i niemieckich terenów kulturowych. Pierwszym tematem, który pojawił się na katedrze, była korespondencja medyczna między Niemcami a Polakami w okresie nowożytnym (dr Ulrich Schlegelmilch). Wystąpienie to, podobnie jak wcześniejszy referat dr Pękackiej-Falkowskiej, pokazał że kontakty między polskimi a niemieckimi uczonymi miały szczególnie wpływ na rozwój nowożytnego przyrodoznawstwa w obydwu kręgach kulturowych. Drugi w tym panelu referat również dotyczył wymiany między przyrodoznawcami na przykładzie wzajemnego informowania się uczonych o niezwykłych zjawiskach przyrodniczych i sieci polskiej *respublica litteraria* w XVIII wieku (dr Joanna Kodzik). Ostatnie wystąpienie poruszało kwestie kształtu relacji akademickich oraz charakteru społeczności studiów wyższych w Galicji i Austrii, a także zagadnienie promowania najlepszych studentów i badaczy (dr hab. Tomasz Pudłocki).

Pierwszy dzień zakończyło zwiedzanie Uniwersytetu w Würzburgu oraz uroczysty jubileusz dziesięciolecia Polskiej Misji Historycznej, będącej głównym organizatorem konferencji. W tym miejscu warto wspomnieć o samej inicjatywie – Polska Misja Historyczna jest placówką naukową Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (organizacyjnie należąca do Wydziału Nauk Historycznych), współpracującą z Uniwersytetem Juliusza i Maksymiliana w Würzburgu, Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetem Śląskim w Katowicach. Jubileuszowi towarzyszyły dwa odczyty: o współpracy polskich i niemieckich historyków po 1945 roku (prof. dr hab. Udo Arnold) oraz o Polskiej Misji Historycznej (prof. dr hab. Andrzej Radziwiński).

Dzień drugi minął pod znakiem dyskusji nad wymianami między krajami. Otworzyły go wystąpienia poświęcone historii nauczania i wyjazdów w celach naukowych oraz organizacji pobytów badawczych na uniwersytetach (referaty prof. dr. hab. Andrzeja Kopiczko: *Vom Lyceum „Hosianum” bis zur Staatlichen*

Akademie zu Braunsberg. Organisatorische Änderungen und deren Umstände i dr Aleksandry Ziober o zagranicznej edukacji Sapiechów w XVII wieku). Kolejne referaty dotyczyły kontaktów polskich i niemieckich naukowców w okresie międzywojennym (dr Iwona Dadej), fenomenu *peregrinatio academica*, jego struktur i innych nowożytnych instytucji edukacji – na przykładzie studentów litewskich na protestanckich uczelniach Świętego Cesarstwa (prof. dr hab. Matthias Asche), a także polskich studentów i kwestii migracji członków społeczności akademickiej w Niemczech w XIX wieku (prof. dr hab. Witold Molik).

Ostatnią część konferencji zamknęły refleksje na temat polsko-niemieckiej historii kultury studenckiej od czasów nowożytnych (Dawid Stellmacher, czyt. prof. dr hab. Matthias Asche), przez XIX-wieczną historię Uniwersytetu w Królewcu oraz źródła współistnienia na nim polskich i niemieckich wychowanków (prof. dr hab. Matthias Stickler), po polskie związki studenckie w XIX i na początku XX wieku (dr Sabrina Lausen).

Zarówno dyskusje, jak i obchody jubileuszu były znakomitym przykładem wspierania współpracy między polskimi i niemieckimi ośrodkami naukowymi oraz badaczami specjalizującymi się w szeroko rozumianych naukach historycznych. Cieszyć może, że jest to na pewno nie ostatnia tego rodzaju inicjatywa pozwalająca lepiej zrozumieć związki między niemieckimi a polskimi ośrodkami akademickimi, rzucająca więcej światła na bogatą, wspólną historię lokalnej, środkowoeuropejskiej kultury uniwersyteckiej. Szczególne wyrazy uznania należą się pani doktor Renacie Skowrońskiej, która sprawowała pieczę nad organizacją konferencji i komunikacją z jej uczestnikami.

Przewidziano publikację pokonferencyjną w roczniku „Biuletyn Polskiej Misji Historycznej”. Ukaże się ona jesienią 2020 roku i obejmie wybrane artykuły.

Mikołaj Spodaryk – magister kulturoznawstwa, doktorant na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, pod kierunkiem prof. Agnieszki Ogonowskiej przygotowuje pracę doktorską na temat pisarstwa konceptualnego i nowych mediów.